

Колісник Г.М.

*доцент кафедри обліку і аудиту
Вищого державного навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Kolesnik G.M.

*Associate Professor of Accounting and Auditing
Higher Educational Institution
«Uzhhorod National University»*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ В УКРАЇНІ

FOREIGN EXPERIENCE COST OF GOVERNMENT REGULATION AND ITS BUSINESS ADAPTATION IN UKRAINE

Анотація. У статті розглянуто досвід країн, які звернули увагу на необхідність державного регулювання витрат підприємства. З'ясовано, що більшість країн Організації економічного співробітництва та розвитку почали впроваджувати ідею державного регулювання витратами підприємства на початку 2000-х рр., причиною чого стала фінансова криза, податковий тиск, скорочення державних видатків. Розглянуто досвід розвитку державного регулювання витратами підприємства Сполучених Штатів Америки, Канади, Російської Федерації, Іспанії, Франції. В результаті проведеного дослідження, що виконане на основі аналізу цих країн, виокремлено переваги державного регулювання витратами підприємства та зроблено висновки.

Ключові слова: державне регулювання, витрати підприємства, ефективне державне управління витратами, зарубіжний досвід державного регулювання витратами підприємства, інструменти державного регулювання, система управління витратами підприємства.

Вступ та постановка проблеми. Пошук оптимального варіанту співвідношення державного регулювання витратами окремих сфер підприємницької діяльності є новою проблемою для вітчизняної економічної науки. Однак кожен новий етап розвитку національної економічної системи супроводжується щоразу новими ініціативами щодо запровадження певних інститутів, механізмів і засобів державного регулювання витрат підприємства.

Найчастіше такі ініціативи зводяться до спроби адаптувати успішний досвід розвинених зарубіжних країн до тих умов, які існують в економічній сфері сучасної України.

Перший крок до державного регулювання витратами підприємства зробили країни з високим рівнем економічного розвитку. Відповідно, їх досвід є безцінним, адже вирішує не лише питання практичного впровадження, а й вирішення поточних проблем.

У нашій країні актуальність проблеми управління витратами підприємства в сучасних мінливих умовах ринкового реформування національної економіки додатково визначається об'єктивною необхідністю у забезпеченні оперативного й ефективного реагування суб'єктів підприємства на перетворення господарського середовища, створенні належних організаційно-економічних засад підвищення ефективності виробництва конкурентоспроможної продукції в умовах загострення ринкового суперництва.

Актуальність проблеми посилюється ще й тим, що інфляційні процеси, які мають місце впродовж останніх років, не сприяють зниженню рівня витрат. Прибуток досягається, в основному, не шляхом зменшення затрат на виробництво продукції, а за рахунок зростання відпускних цін.

Необхідною умовою для забезпечення результативності та ефективності функціонування суб'єктів підприємства стає економічне обґрунтування раціонального

використання усіх видів ресурсів, що обумовлює доцільність формування єдиної системи управління витратами підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем витрат діяльності підприємства досліджують ряд вітчизняних науковців, серед яких І.С. Давидович [1], П.В. Іванюта [2], О.С. Коцюба [3], Ю.Б. Кравчук [4], О.П. Лугівська [2], В.М. Панасюк [5], Г.О. Паргин [6], А.М. Турило [4], А.А. Турило [4], А.В. Череп [7]. У сучасний період управління витратами, яке розглядається в рамках підприємства, що визначає політику підприємств та організацій, в Україні практично не існує. На це також звертає увагу відомий український вчений В.М. Панасюк, який зазначає, що в даний час ще немає чіткої системи управління процесом зниження собівартості продукції [8, с. 117].

Ю.Б. Кравчук та А.А. Турило співвідносили витрати виробництва з процесом виробництва взагалі, а собівартість – з конкретним продуктом, завершеним виробництвом. Витрати виробництва розглядаються ними як степінь сходження від абстрактного (вартості) до конкретного (собівартості продукції), причому самі витрати, на його думку, являються лише теоретичним поняттям, що характеризує процес відтворення з точки зору всього суспільства [4, с. 29].

О.І. Драган у статті «Удосконалення методики формування витрат на виробництво продукції (послуг) на підприємствах м'ясної промисловості» вважає, що ефективність виробництва залежить від повноти та своєчасності обліку витрат та виробництва і пропонує модель формування собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) [1, с. 11].

Для ефективної реалізації зарубіжного досвіду державного регулювання витратами підприємства в Укра-

їну необхідно залучати кращий світовий досвід, одночасно враховуючи вітчизняні реалії та особливості. Тому при аналізі зарубіжного досвіду доцільним є прийняти до уваги досвід саме розвинених країн, в тому числі тих, які входять до Великої вісімки.

На жаль, в світі не існує єдиної моделі державного регулювання витратами підприємництва. Різноманітність форм, методів та інструментів їх реалізації зумовлена історично сформованими особливостями розвитку кожної конкретної країни. Також підходи до застосування державного регулювання витратами підприємництва знаходяться в безперервному процесі вдосконалення та змін. Проведені дослідження показують, що більшість країн почали впроваджувати нові підходи до державного регулювання витратами підприємництва лише протягом останніх десятиліть.

Попри значну увагу науковців до окресленої тематики, низка невіршених питань щодо впровадження практики державного регулювання витратами підприємництва має сприяти створенню системи ефективного державного управління витратами підприємств. Однак, сьогодні Україна до цього повною мірою не готова. Саме тому це питання потребує системних наукових досліджень та обґрунтувань.

Мета статті. Проаналізувати досвід державного регулювання витратами підприємництва в зарубіжних країнах, визначити їх переваги для залучення і адаптації їх в Україні.

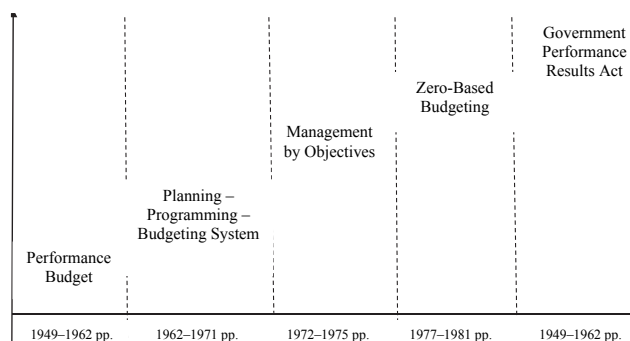
Виклад основного матеріалу дослідження. Першими державами, що звернули увагу на необхідність державного регулювання витратами підприємництва, стали такі високорозвинені країни, як: США, Австрія, Нідерланди, Великобританія, Швеція, Канада та Нова Зеландія.

Більшість країн Організації економічного співробітництва та розвитку почали впроваджувати ідею державного регулювання витратами підприємництва на початку 2000-х рр. Причиною цього стали фінансова криза, податковий тиск, скорочення державних витрат тощо.

Досвід **Сполучених Штатів Америки**, мабуть, краще за досвід інших країн дає уявлення про те, як зароджувалася та еволюціонувала концепція державного регулювання витратами підприємництва. Передумовами впровадження державного регулювання витратами підприємництва стала політика «laissez-faire» (державного невтручання в економіку), яка в підсумку призвела до важкої економічної кризи, названої згодом Великою депресією. Невдалим виявилися спроби зменшити масштаби кризи шляхом збільшення податків та зростання державних витрат. У 1949 р. Президент США Г. Гувер (1949–1962 рр.) ініціював створення Комісії, що передбачала державне регулювання витратами підприємництва шляхом розробки програмно-цільового бюджету (Performance Budget). Основою цього бюджету стало перенесення акцентів з витрат державних ресурсів на виконання державних функцій та досягнення конкретних результатів. Тоді ж було розпочато перше регулювання економіки на макrorівні, а з 60-х рр. XX ст. почали інтенсивно розроблятися економічні прогнози [10, с. 81].

Історія державного регулювання витратами підприємництва почалася у 1950-х рр. в США разом з економічними реформами та пройшла наступні етапи розвитку:

Наступним етапом на шляху державного регулювання витратами підприємництва стала розробка системи розподілу ресурсів за цілями «Планування-програмування-бюджетування» (Planning – Programming – Budgeting System). Дана система виникла у 1962 р. та діяла протягом 1962–1971 рр. Головною метою цієї системи було забезпечення оптимального розподілу ресурсів. Перед

Рис. 1. Етапи розвитку державного регулювання витратами підприємництва на федеральному рівні США

Джерело: складено автором

кожним державним міністерством та відомством ставилося завдання проаналізувати всі види діяльності, що ними виконуються, згрупувати ці види діяльності у відповідні програми, що потім реалізовувалися. Такий аналіз виявив потребу в державному регулюванні саме витрат підприємництва, який у подальшому відкривав можливість обирати варіанти планування. Дана система розподілу надавала змогу порівнювати альтернативні способи реалізації поставлених завдань та обирати найкращий. Визначальними факторами під час вибору з множинності варіантів виступали цілі та способи досягнення показників ефективності й результативності у сфері державного регулювання витратами підприємництва. Під час ухвалення рішень та складання звітів основна увага приділялася не кількісним, а якісним показникам діяльності державних органів, а саме: збільшенню рівня зайнятості населення, забезпеченню національної безпеки, максимальному задоволенню потреб громадян тощо [11, с. 12].

Удосконалення системи розподілу за цілями призвело до виникнення Концепції «Управління за цілями» (Management by Objectives), що передбачала підвищення відповідальності співробітників державних органів перед підприємством стосовно можливості досягнення цілей. Дана концепція в подальшому стала однією з найбільш широко розповсюджених та трансформувалася в систему управління підприємством. Адаже окрім отримання прибутку, керівники підприємства мають ставити й інші стратегічні цілі та узгоджувати їх з керівниками нижчих рівнів управління, щоб у покращенні результатів його діяльності були зацікавлені усі працівники. В свій час концепція «управління за цілями» стала інноваційною формою управління, яка надавала змогу покращити процес управління підприємством, підвищити ефективність його роботи за рахунок того, що кожен керівник має чітке уявлення про свої цілі та цілі організації загалом; посилити мотивацію до роботи усіх працівників та досягнути стратегічних, а не лише поточних цілей підприємства. Слід зазначити, що в короткостроковому періоді державне регулювання витратами підприємництва шляхом прямого регулювання цін сприяло стабілізації економіки країни: до осені 1972 р. знизилася темпи підвищення оптових та роздрібних цін, трохи збільшилася зайнятість, став швидкий зростати ВВП. Проте, згодом проявилися негативні наслідки централізованого регулювання: заморожування цін і заробітної плати обмежувало міжгалузевий перелив капіталів, гальмувало інвестиційну політику, знижувало рівень ділової активності, стримувало зростання доходів.

Попередній досвід державного регулювання витратами підприємництва призвів до розробки та функціону-

вання у 1977–1981 рр. бюджету на нульовій основі «Zero-Based Budgeting». При розробленні різних видів бюджету дані попереднього року приймаються за нуль та бюджетне планування на наступний період здійснюється з урахуванням особливостей середовища функціонування. Використання даної методики дозволяє виявити і усунути зайві витрати, що переходять з періоду в період [12, с. 92].

Отримані результати лягли в основу Федерального закону США «Про оцінку результатів діяльності державних установ» (Government Performance Results Act), що був прийнятий у 1993 р. Даний Закон визначав цілі, на яких повинна базуватись державна політика бюджетних витрат та регулювання витратами підприємництва. У цей час американська адміністрація, обмежуючи державне фінансування і пряме регулювання цін та тарифів в окремих товарних групах, надає перевагу активному використанню ринкових важелів і методів непрямого регулювання витратами підприємництва. Їх застосування сприяє загальному оздоровленню економічного стану в країні та здійснює стабілізуючий вплив на розвиток інфляційних процесів. Основними напрямками непрямого державного регулювання витратами підприємництва у США є такі [13, с. 68]:

- регулювання облікової ставки федеральних резервних банків;
- федеральні закупки товарів і послуг;
- податкова політика – встановлення податкових ставок та бази оподаткування;
- тарифна політика – встановлення тарифів на користування електроенергією і деякими комунікаційними послугами.

Ці напрями державної макроекономічної політики справляють вплив на зміну співвідношення попиту і пропозиції на внутрішньому ринку США і таким чином визначають базові пропорції обміну і рівня цін.

Пряме державне регулювання витратами підприємництва здійснюється шляхом регулювання цін у високо монополізованих галузях, що підпадають під юрисдикцію антитрестівського регулювання. Так, спеціальні комісії встановлюють тарифи на користування електроенергією і деякі комунікаційні послуги. Всього в США державою регулюється 5–10% витрат підприємництва.

Цікавим для вивчення є досвід **Канади**. В Канаді з 1995 р. всі федеральні міністерства і відомства в обов'язковому порядку повинні визначати основні суспільно значущі результати своєї діяльності та чітко формулювати, чого вони прагнуть досягти в інтересах громадян. На основі цього здійснюється планування, оцінка результативності та складання звітів щодо державного регулювання витратами підприємництва. Відповідно до законодавства Канади органи державної влади зобов'язані забезпечувати об'єктивну оцінку, аналіз результатів реалізації програм з управління витратами підприємництва, а також ступінь досягнення поставлених цілей.

У березні 2000 р. уряд Канади впровадив нову концепцію державного регулювання витратами підприємництва, основи якої закладені в документі «Результати для канадців: концепція управління уряду Канади». Відповідно до положень даної концепції здійснення державного регулювання витратами підприємництва, в першу чергу, має бути орієнтоване на створення якісних товарів та надання якісних послуг, досягнення проміжних та кінцевих результатів, спрямованих на реалізацію концепції «ощадливого виробництва».

Джерелом інформації про економічну ефективність програм, спрямованих на державне регулювання витратами підприємництва, що здійснюються і надаються канадським урядом, є відомчі звіти. Двічі на рік в

обов'язковому порядку органами державної влади подаються відповідні звіти до парламенту.

На відміну від інших країн, що здійснюють регулювання витратами підприємництва, в Канаді найкращим чином розроблені способи участі держави в управлінні витратами, що доцільно врахувати і в українській практиці застосування державного регулювання витратами підприємництва [11, с. 213].

В останні роки ряд важливих кроків в рамках великої реформи системи державного регулювання витрат підприємництва зробив уряд **Російської Федерації**. Так, для досягнення поставлених економічних цілей змінилося податкове планування, почалася робота щодо досягнення стабільності державної фінансової системи та налагодження взаємозв'язків за пріоритетними напрямками державної політики. Концепція державного регулювання витрат підприємництва стала початком впровадження та застосування базових положень, відповідно до яких формуються традиційні методи управління витратами. До них належать [14, с. 64]:

- 1) порівняння з нормативними і цільовими показниками;
- 2) адекватний розподіл накладних витрат;
- 3) об'єктивне визначення собівартості продукції.

Дана модель збереглася з часу існування планової економіки, коли більшість етапів процесу управління витратами здійснювались поза підприємством.

У серпні 2008 р. урядом Російської Федерації розроблена концепція довгострокового економічного розвитку до 2020 р., в якій суттєва роль відводиться державному регулюванню витрат підприємництва. Для посилення економічного ефекту акцент здійснюється на внутрішньому контролі. За допомогою внутрішнього контролю можливо завчасно виявити на підприємстві фактори, які збільшують витрати (зайві процеси чи/та процедури, залишки запасів тощо).

Відповідно, у зв'язку із проведеною реформою відбулося зміщення акцентів у регулюванні витрат підприємництва – з «управління ресурсами (видатками)» на «управління результатами». Контроль та аналіз відхилень витрат підприємництва від встановлених показників, визначення їх ефективності та доцільності виконується контрольно-рахунковими палатами, які мають статус органів державного і муніципального контролю. Проте такі ж функції, за рішенням законодавчого органу державної влади Російської Федерації або представницького органу муніципальної влади, можуть виконувати незалежні аудиторські фірми.

Розглянемо досвід **Іспанії** у сфері державного регулювання витратами підприємництва. Так, держава здійснює регулювання та контроль за витратами підприємницької діяльності на товари першої необхідності, а також на товари і послуги, що підпадають під монополізацію. Слід відмітити, що список товарів і послуг, витрати яких підлягають державному регулюванню останніми роками скоротився. Однак, перелік товарів і послуг, витрати яких регулюються державою, постійно публікуються в засобах масової інформації. В основному це продукція підприємств державного сектору і окремих приватних компаній, що підпадають під монополізацію.

Останніми роками кількість галузей економіки, де було активне державне втручання, зменшилася з 171 до 21. Наразі державою регулюється близько 10% витрат, що формують ціну товару чи послуги [15, с. 12].

Контроль за дотриманням витрат, які впливають на формування ціни товару чи послуги здійснюється Вищою радою з ціни при Міністерстві економіки і фінансів.

Державне регулювання витрат підприємництва в Іспанії здійснюється у формі встановлення дозвільних цін на сировину, які обліковуються як витрати, що формують собівартість продукту. Державна чи приватна компанія, передбачаючи підвищення цін на продукт, що є сировиною для подальшої переробки, направляє клопотання у Вищу раду з цін. І тільки після отримання дозволу проводить підвищення цін. Такого погодження потребують наступні товари та послуги: соєва олія, електроенергія, водопостачання, газ, попутний зріджений газ, бензин, керосин, дизельне паливо, нафта для виробництва добрив та інші види палива, фармацевтична сировина, послуги страхування, поштові і телеграфні послуги, послуги телефонного зв'язку, залізничні, автомобільні, пасажирські і вантажні перевезення; міські пасажирські перевезення в межах країни, а також фрахтування суден для певного виду перевезень, повітряні перевезення у межах країни. Такий широкий перелік обумовлений тим, що дані товари та послуги (за умови їх подальшої переробки) є сировиною, а їх вартість становить витрати виробництва.

Зважаючи на те, який продукт чи послуга потребує погодження ціни, розрізняють наступні рівні державного регулювання витрат підприємництва:

- повідомлення про зміну ціни на продукти, що становлять сировину для подальшого виробництва, направляється до Вищої ради з цін. В повідомленні вказується інформація про майбутнє підвищення ціни за один місяць до її здійснення;
- повідомлення про зміну ціни на послуги, що становлять сировину для подальшого виробництва. Підвищення цін на такі послуги, як водопостачання, залізничні, автомобільні, пасажирські і вантажні перевезення, тощо належать до компетенції місцевих комісій з цін.

Прикладом жорсткого механізму державного регулювання витратами підприємництва є досвід **Франції**. Незважаючи на наявність ринкової економіки та на дію принципу вільного встановлення цін, роль держави полягає у прямому регулюванні витрат підприємництва шляхом встановлення фіксованих цін на сільськогосподарську продукцію та фіксованих тарифів на газ, електроенергію, транспортні послуги.

Однак, політика державного регулювання витратами підприємництва розділилася. Для галузей-монополістів (наприклад, газова, електроенергетика, транспорт) держава встановлює всі економічні параметри діяльності. Тобто жорстко регулюються всі витрати, пов'язані з обсягом інвестицій, оплатою праці, цін на готову продукцію тощо. Для галузей, що працюють у режимі ринкової конкуренції (наприклад, комерційні банки, страхові компанії та приватні фірми), держава здійснює мінімальний вплив на економічні параметри господарської діяльності цих видів діяльності. Така специфіка економіки Франції визначила співвідношення в структурі витрат підприємництва: близько 20% витрат регулюються державою, а 80% витрат формуються у режимі вільного ринкового ціноутворення.

Наразі Франція – одна з небагатьох промислово розвинутих країн, де жорсткий режим державного регулювання витрат підприємництва склався історично близько 50-ти років тому і зберігається до цього часу.

Державне регулювання витрат підприємництва було складовою частиною державного регулювання цін, що визначалося політикою «дирижизму» (1947–1986 рр.). Складна економічна ситуація в країні, що склалася до 1947 р. (а саме: різке зниження купівельної спроможності французького франка, його девальвація тощо) обумовили необхідність вжиття рішучих заходів з контролю за цінами та витратами підприємництва [16, с. 74].

Зважаючи на стан економіки та інфляційні процеси уряд Франції то посилював, то послаблював контроль за рівнем витрат підприємництва, вдаючись до повного чи часткового державного регулювання витрат та встановлення цін на товари та послуги.

Протягом 1949–1957 рр. керівництво Франції прийняло шість законів про блокування цін, що призвело до поступового посилення державного контролю за витратами підприємництва. У 1960–1962 рр. було здійснено послаблення, проте вже з середини 1963 р. керівництво прийняло рішення про нове державне регулювання витрат підприємництва в зв'язку з новою економічною політикою, спрямованою на «розвиток без інфляції».

З 1965 по 1972 рр. державне регулювання витратами підприємництва здійснювалося через регулювання цін шляхом підписання кількох видів контрактів [16, с. 79]:

- контракти стабільності;
- програмні контракти;
- контракти проти збільшення цін.

Основною метою такого механізму державного регулювання витрат підприємництва було підтримання стабільності при формуванні загального рівня цін. Під час прийняття підприємствами таких контрактів уряд брав на себе зобов'язання не вживати заходів, що призводять до зростання витрат виробництва. Згідно вказаних контрактів підприємства надавали державі інформацію про свої виробничі, інвестиційні програми, фінансове становище, зайнятість, перспективи виходу на зовнішні ринки, а також детальну інформацію, пов'язану з формуванням витрат, аналіз ринку і конкуренції, техніко-економічних параметрів товарів, продуктивності праці, методів фінансового управління тощо.

У 1970-х рр. уряд Франції почав знову здійснювати систему заходів щодо блокування цін і регулювання витрат підприємництва. Інколи блокування охоплювало всі ціни, а якщо прибуток підприємства зростав швидше, ніж ціни, вони обкладалися спеціальним антиінфляційним податком. Це збільшувало рівень витрат підприємства та запобігало розкручуванню інфляції.

Наразі уряд країни притримується лібералізованих поглядів щодо регулювання витрат підприємництва, жорстко контролюючи лише встановлення цін на промислову продукцію. Разом з тим було прийняте рішення про цінову конкуренцію в промисловості, яким заборонялося створення союзів виробників, імпортерів, оптових і роздрібних торговців. Одночасно забороняється укладання будь-яких угод про «мінімальні ціни» чи про «рекомендовані ціни» на промислову продукцію, товари народного споживання і послуги.

Така політика призвела до необхідності формування відповідної структури державних органів Франції. Наразі контроль за витратами підприємництва здійснюється відділом державного регулювання витрат підприємства спільно з відділом державного регулювання цін і цінової конкуренції, що входить до складу департаменту з конкуренції при Міністерстві планування і фінансів Франції.

Висновки. В результаті дослідження, проведеного на основі аналізу існуючої практики в США, Канаді, Російській Федерації а також таких країн ЄС, як Іспанія та Франція, та теоретичного опрацювання наукових праць у галузі управління підприємництвом, зарубіжний досвід засвідчує такі переваги державного регулювання витратами підприємництва:

- держава надає підприємству суспільні блага і послуги, що відповідають його потребам і характеризуються найбільш високими показниками ефективності;

– використання державного регулювання витратами підприємництва надає змогу критично оцінити напрями витрачання коштів підприємств. Втручання держави дозволяє зменшити/збільшити рівень витрат або взагалі відмовитись від деяких видів витрат, що здійснюються «по інерції», без належного соціально-економічного обґрунтування їх необхідності;

– підвищується відповідальність державних органів за досягнення кінцевого кількісного та якісного результату діяльності підприємств. Під кількісними показниками розуміють надання певного об'єму послуг або виконання певного об'єму робіт, а під якісними – показники собівартості одиниці продукції, продуктивності праці, використання основних фондів тощо;

– з'являється можливість здійснювати оцінювання фінансового стану держави завдяки можливості маневрування наявними в розпорядженні країни ресурсами.

Дослідження зарубіжного досвіду державного регулювання витратами підприємництва забезпечило теоретичну базу для обґрунтування та формулювання наступних висновків:

1. Світовий досвід показує, що в країнах зі стабільною ринковою економікою уряд, як правило, мало втручається в регулювання витратами, але повної свободи в питаннях формування цін немає і державне їхнє регулювання в тій чи іншій мірі існує в кожній із них.

2. Ступінь, форми та масштаби державного втручання в ціноутворення залежить від стану економічного розвитку країни, інтенсивності інфляційних процесів, ступеня монополізації та конкуренції та інших чинників.

3. В усіх країнах державного регулювання витратами підприємництва не є разовою дією, а відбувається постійно із чередуванням періодів його посилення та послаблення.

4. Під час кризових ситуацій, руйнування грошово-фінансових систем, значного дефіциту товарів і великого надлишку грошей в обігу державне втручання є більш жорстким та об'ємним.

5. Застосовуючи світовий досвід, Україні доцільно перейняти досвід Франції, де на законодавчому рівні виділяється невелика кількість «основних напрямів» державного регулювання витратами підприємництва, які в подальшому розбиваються на більш дрібні програми в рамках певних напрямів.

6. Також, Україні доцільно перейняти досвід Канади, де на законодавчому рівні впроваджено концепцію «ощадливого виробництва».

Зарубіжний досвід державного регулювання витратами підприємництва надає змогу сформулювати пропозиції, які мають бути спрямовані на його адаптацію в Україну:

– визнати виняткове значення державного регулювання витратами підприємництва для вирішення нагальних проблем державотворення шляхом унормування відповідних критеріїв (наприклад, таких як: прогнозований економічний ефект, позитивні соціальні наслідки, а також наявність у програмі належним чином обґрунтованих інвестиційної та інноваційної складових);

– необхідно акцентувати увагу та чітко зазначити вигоди, котрі отримає суспільство після досягнення задекларованих цілей. Впровадження даної рекомендації забезпечить прозорість та гласність державного регулювання витратами підприємництва;

– також необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, що визначатиме державне регулювання

витратами підприємництва, в частині його методологічного забезпечення;

– розробити методичні рекомендації щодо оцінки ефективності та результативності державного регулювання витратами підприємництва. Адже відсутність єдиної методики оцінки ефективності робить процес оцінювання формальним;

– проводити комплексну експертну оцінку кінцевих результатів виконання конкретної програми з державного регулювання витратами підприємництва;

– необхідно автоматизувати систему державного регулювання витратами підприємництва. Особливу увагу потрібно приділяти роботі інформаційних систем, а саме їх технічним можливостям, оскільки своєчасне надання даних, необхідних для ефективного аналізу, оцінки результатів і впровадження системи звітності є платформою для реалізації програмно-цілевих підходів;

– важливо не лише оцінювати результати, але й ефективно управляти ними. Тобто, основний акцент необхідно зробити не стільки на вимірюванні результатів діяльності, скільки на управлінні цими результатами (дослідженні того, що необхідно зробити для підвищення ефективності діяльності). Зосередження лише на результатах як на інструменті реформи може призвести до певних спотворень і викликати негативну реакцію управлінських структур;

– необхідною умовою є проведення круглих столів та інших комунікативних заходів за участю зарубіжних експертів.

Результатом державного регулювання витрат підприємництва має стати імплементація в діючу систему регулювання виваженої політики Уряду нашої країни, спрямованої на створення оптимальних умов ведення підприємницької діяльності – впровадження дієвої системи управління витратами. Метою та сутнісною характеристикою такої системи управління витратами, на наше переконання, має стати створення чітких і прозорих механізмів для впровадження послідовних та орієнтованих на досягнення конкретних цілей вищенаведених кроків.

Запропонований механізм адаптації зарубіжного досвіду провадження державного регулювання витрат підприємництва враховує цілеспрямованість господарської діяльності і полягає в максимізації віддачі використаного капіталу.

Задіяння саме державного регулювання витратами підприємництва призведе в підсумку до формування сучасної системи управління витратами, яка не просто прив'язана до стратегії економіки на підприємстві (з одночасним скороченням витрат), а й призведе до постійного зростання валового внутрішнього продукту.

Впровадження практики державного регулювання витратами підприємництва має сприяти створенню системи ефективного державного управління. Однак, сьогодні Україна до цього повною мірою не готова. Адже міністерства та відомства не завжди до кінця розуміють суть державного регулювання витратами підприємництва, що передбачає не просто реалізацію стратегії управління на підприємстві, а призведе до стабільного зростання валового внутрішнього продукту. Ця неготовність проявилася у двох аспектах – в неготовності самих державних структур до введення державного регулювання витратами підприємництва і неготовності системи швидко адаптуватися до нововведень.

Список використаних джерел:

1. Давидович І.Є. Управління витратами : [навчальний посібник] / І.Є. Давидович. – К.: ЦУЛ, 2008. – 320 с.
2. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами : [навч. посіб.] П. В. Іванюта, О. П. Лугівська. – 2-ге вид. / за ред. Іванюти С.М. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 320 с.
3. Управління витратами : [навч. посіб.] / [М.Г. Грещак, В.М. Гордієнко, О.С. Коцюба та ін.] ; за заг. ред. М.Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.
4. Турило А.М. Управління витратами підприємства : [навч. посібник] / [А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило]. – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 120 с.
5. Панасюк В.М. Управління витратами виробництва / В.М. Панасюк. – Тернопіль: «Економічна думка», 1999. – 118 с.
6. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : [монографія] / Г.О. Партин. – К.: УБС НБУ, 2008. – 219 с.
7. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч. I : [монографія] / А.В. Череп. – 2-ге вид., стереотип. – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2007. – 368 с.
8. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В.М. Панасюк. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288 с.
9. Давидович І.Є. Управління витратами : [навчальний посібник] / І.Є. Давидович – К.: ЦУЛ, 2008. – 320 с.
10. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – 4-вид., випр. – К.: Знання, 2004. – 213 с.
11. Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г. Державне регулювання економіки : [навчальний посібник] / [Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, О.Г. Кубай]. – К.: «Хай-Тек Прес», 2011. – 428 с.
12. Омарова Н.Ю. Управление производственными затратами в конкурентной среде : [учебное пособие] / [Н.Ю. Омарова, Л.Н. Косякова, А.Л. Попова]. – СПб.: Проспект науки, 2011. – 224 с.
13. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки /Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К.: Знання, 2008. – 213 с.
14. Кундицький О.О. До питання про сутність державного регулювання економіки / О.О. Кундицький // Науковий вісник. – 2006. – Вип. 16.2.
15. Саниахметова Н.О. Поняття державного регулювання підприємництва / Н.О. Саниахметова // Українське комерційне право. – 2005. – № 6. – С. 10–17.
16. Державне регулювання економіки : [навч. посібник] / [С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін.] – К.: КНЕУ, 2000. – 316 с.

Аннотация. В статье рассмотрен опыт стран, которые обратили внимание на необходимость государственного регулирования расходов предприятия. Выяснено, что большинство стран Организации экономического сотрудничества и развития начали внедрять идею государственного регулирования затратами предприятия в начале 2000-х гг., причиной чего стал финансовый кризис, налоговое давление, сокращение государственных расходов. Рассмотрен опыт развития государственного регулирования затратами предприятия Соединенных Штатов Америки, Канады, Российской Федерации, Испании, Франции. В результате проведенного исследования, выполненного на основе анализа этих стран, выделены преимущества государственного регулирования затратами предпринимательства и сделаны выводы.

Ключевые слова: государственное регулирование, расходы предпринимательства, эффективное государственное управление затратами, зарубежный опыт государственного регулирования затратами предпринимательства, инструменты государственного регулирования, система управления затратами предпринимательства.

Summary. In the article the experience of countries that drew attention to the need for state regulation costs. It was found that most of the Organization for Economic Cooperation and Development began to implement the idea of state regulation of expenditures on early 2000th years, because of the financial crisis, the tax pressure, reduction in public spending. The experience of state regulation of enterprise costs the United States, Canada, Russia, Spain and France. The study, which was based on the analysis of these countries singled out the benefits of state regulation of business expenses and conclusions.

Key words: government regulation, costs of business, effective governance costs, foreign experience of state regulation of business costs, the instruments of state regulation system of cost management business.